1902. Vijftigste Jaargang. (Vierde Kwartaal.) No. 50.

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joël II : 1a, Blaast de bazuin. Vrijdag 28 November 1902. Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd, dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1.75. Voor Z.-Afrika *f* 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs. 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER: G. PH. ZALSMAN, KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan „de Redactie van De Bazuin te Kampen." — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur, Dr. H. Bavinck te Kampen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

THEOL. SCHOOL.

Zaterdag j. l. bereikte ons de droeve tijding, dat de Weleerw. Zeergel. Heer Dr. G. van Goor, predikant bij de Geref. Kerk te Bunschoten (*B*), in den ouderdom van ruim 54 jaren, tamelijk onverwachts, was overleden.

Veel verliezen Kerk en School in dezen trouwen en ijverigen dienstknecht des Heeren. Ook de Theol. School verliest in hem een Curator, die jaren lang hare belangen trouw voorstond.

Trooste onze God, voor Wiens troon hij thans juicht, de bedroefde familie. En dat Hij spoedig voorzien moge in de leegte, die deze zoozeer betreurde Doode achterliet.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Het college van Hoog eeraren der School geeft aan de Kerken kennis, dat de Heer *H. Haspers* de vorige week is bevorderd tot *Candidaat in de Godgeleerdheid*. Zijn adres is te *Zetten*.

Namens het college voornoemd,
M. Noordtzij, *Secretaris.*

—

Maandag 8 *Dec. e. k.*, 's avonds te 7 ure, zal D. V. in de Aula der Theol. School de aftredende Rector *Prof. L. Lindeboom* het rectoraat overdragen aan *Prof. M. Noordtzij.*

BIJLAGE.

De Classis Goes der Geref. Kerken, in buitengewone vergadering den 21sten Nov. '02 saamgekomen ter bespreking van de zaak der „Opleiding", nam met elf tegen negen stemmen het volgende voorstel aan:

„De Classis Goes, hoewel den loop der zaken betreurende, spreekt uit, dat zij in hoofdzaak met het voorstel-Bavinck-Rutgers zich vereenigen kan; doch op sommige artikelen, bij name art. vijf en vijftien wijziging begeert, in geval blijkt dat, naar zij hoopt, bijna al de Kerken zich bij deze oplossing kunnen neerleggen.

En wenscht, dat eene buitengewone Gen. Syn. worde bijeengeroepen om in den geest van evengenoemd voorstel tot eenheid van Opleiding te komen."

—

De *minderheid* der Classis verklaarde zich voor het volgende voorstel:

De Classis Goes, oordeelende, dat het op de Synode te Arnhem ingediende voorstel-Bavinck-Biesterveld-K.-R. niet voldoende rekening houdt met het beding van 1892;

betreurende, dat de Synode niet het voorstel-Bos, heeft aanvaard, dat zich plaatst op den grondslag van dat beding;

spreekt er voorts zijn leedwezen over uit, dat er door het benoemen van Prof. Bavinck en Biesterveld tot Professoren aan de Vrije Univer. en door het aanvaarden dier benoeming gewelddadig is ingegrepen op het te Arnhem genomen besluit om de Theol. School te handhaven; alsmede over het feit, dat nu weer op het bijeenroepen eener Generale Synode wordt aangedrongen om toch het zelfstandig bestaan der Theol. School op te heffen;

en spreekt de verwachting uit, dat men deze pogingen niet zal doorzetten, en evenmin voortgaan zal met door de benoemingen tegen te werken, de School in strijd met het besluit der Synode dood te maken, maar door zoo spoedig doenlijk zoovele der bestaande vacature's te vervullen, als Curatoren der Theol. School in overleg met de overgebleven Hoogleeraren in den bestaanden toestand noodzakelijk achten, tot handhaving der Theol. School doe, wat tot handhaving der Theol. School noodig is.

Namens de Classis,
J. Koppe, *Scriba.*

—

De Classis Woerden

nam in de vergadering van 13 *Nov.* 1902 de volgende motie aan:

„De classis, betreurende den afloop van de opleidingskwestie op de Gen. Synode te Arnhem, alsook den verderen loop der dingen in deze materie na de Synode, spreekt den wensch uit dat alsnog een weg gevonden worde, waarlangs het besluit der Arnhemsche Synode tot vereeniging der beide inrichtingen kan worden uitgevoerd."

Op last der classe,
de Scriba:
J. v. Lonkhuizen.

PLAATSELIJKE KERKEN.

GIESSENDAM *A.* Ds. K. J. Kapteijn van Axel heeft het beroep naar onze Gemeente aangenomen De Heere brenge ZEw. tot ons met een vollen zegen des Evangelies.

Namens den Kerkeraad,
L. Brouwer, Scriba.

—

KIELWINDEWEER. Heden Zondag 23 Nov. is onder leiding van s. Schoemakers van Groningen alhier door de mannlidmaten met groote meerderheid beroepen Ds Kerssies van Biezelinge, in hope dat deze keuze in 's Heeren gunst mag wezen, en kerkeraad en Gemeente spoedig het verblijdend bericht ontvangen: ik kom bij u.

Namens den Kerkeraad,
E. Drijfholt, Scriba.

—

ZALK, 23 Nov. 1902. Heden mochten wij, na eene vacature van negen maanden, onzen beroepen Cand. M Elzinga in ons midden zien bevestigen door Ds. J E. Reijenga van Leerdam. Des middags verbond zich onze nieuwe Leeraar aan de Gemeente met eene predikatie naar aanleiding van 2 Cor 4 : 7. Mocht deze jeugdige dienstknecht hier tot een rijken zegen worden gesteld voor tijd en eeuwigheid.

Namens den Kerkeraad,
R. Neuteboom, Scriba.

—

AXEL *A*, 23 Nov. 1902. Heden voorm. na de godsdienstoefening maakte onze geachte Leeraar Ds. K. J. Kapteijn de Gemeente bekend, dat hij de roeping naar de Ger. Kerk te Giesendam *A* heeft aangenomen.

Namens den Kerkeraad,
J. Luteijn, Scriba.

—

KATWIJK a/Zee, 23 Nov. '02. Heden herdacht onze beminde Leeraar Ds. J. J. Impeta den dag, waarop hij voor 25 jaren den dienst des Woords aanvaardde.

Talrijke blijken van belangstelling waren reeds den 18den dezer (de eigenlijke datum van bevestiging) door ZEw. ondervonden. Doch aan den avond van dezen dag trad hij voor de Gemeente op, om de goedertierenheden des Heeren, in die 25 jaren ondervonden, te herdenken met dezelfde Schriftwoorden (Luk. 4 : 18, het midden) waarmee ZEw. voor 't eerst zijn intrede deed in de kerk te 's Gravendeel.

Met buitengewone aandacht werd zijn schoone rede door de gemeente aangehoord. „Kom maak den Heere met mij groot", was er het begin en was er het einde van, en dat de Gemeente en de Kerkeraad daartoe bereid waren, bleek o. a. ook uit de woorden, door een der Ouderlingen aan het einde der predikatie ZEw. toegesproken Geve de Heere onzen Leeraar nog tal van jaren onder ons te mogen arbeiden, tot eere van Zijnen naam en tot zegen Zijner Kerk te dezer plaatse.

Namens den Kerkeraad,
D van Rijn Dz, Scriba.

CLASSEN.

Classis Heerenveen.

De Classis Heerenveen heeft in hare verg. van 12 *Nov.* 1902 den Eerw. heer *J. J. Tangsma*, ber. pred. te *Oldeboorn*, peremptoir onderzocht en met algemeene stemmen toegelaten tot den dienst des Woords en der Sacramenten in de Geref. Kerken in Nederland.

Namens de Classis,
J. Sybrandy, *Scriba.*

ONTVANGSTEN.

Emmercompascuum.

Met dank ontvangen f 10 van N. N. voor den kerkbouw te Emmercompascuum. Wie zendt ons nog gaven voor de kerk? Wie wil den eersten steen leggen voor de pastorie?

Er is nog schuld over de kerk, te veel; maar wij hopen dat de Heere in alles zal voorzien.

Wij hebben groote behoefte aan een eigen predikant, en daarom moet er ook een pastorie komen. Broeders en zusters! helpt die Veenkolonie! De Heere neige uwe harten.

Namens den Kerkeraad te Emmercompascuum,
H. Hoving, *Praes.*
G. Fockens, *Scriba.*

Nov. 1902.

—

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Collecten.

Zuidland	f 8,—	Ierseke	f 9,20
½ coll. Schipluiden	- 4,51⁵	Heinkenszand	- 13,54⁵
Wolfertsdijk	- 12,59	's Gravenpolder	- 4,73⁵
Goes	- 32,75	Nieuwdorp	- 10,—
Borsele	- 3,09	Baarland	- 6,13⁵
Biezelinge	- 7,50	2de c. 's-Gravenzande	- 21,20
Kruiningen	- 9,33⁵	Spijk *B*	- 5,05

Contributiën en Giften.

Door Ds. *H. A. van Andel* te *Zuidland*, Corr. *Cl. Brielle*, de contrib. uit:

Spijkenisse, Corr. *C. van Pernis*, van P. Geldtelder f 1, Dames Geldtelder f 2,50, Jn. Hogenboom f 1, G. Mol f 1, Jan C. van Pernis f 1, Corn. van Pernis f 1, D. Troost f 1, W. Vermaat f 1, P. de Saijer f 1, R. Biesheavel f 1, P. van den Berg f 1, Ds. J. Douma f 1, W. Mol f 1, G. Meuldijk f 1, Wed. C. van Dijk f 1, G. van Gendere Sr. f 0,50, Wed. O. Hogenboom f 1, Corna. van Pernis gift f 0,50.

Ouddorp, Corr. *H. N. Basoski*, van H. N. Basoski f 1, G. Tanis f 0.50, I. van Dijk f 0,50, H. Tanis f 0,50, Appol. Tanis f 0,50, Corna Tanis f 0,50, C. Bosloper f 0,50, T. Tanis JEz f 0,50, Lientje Tanis f 0,25, Lena Padmos f 0,25, J. J Tanis Hd. f 0,25, A. J Tanis Hd f 0,25, C. M. Padmos f 0,25, A. C. Tanis Cd. f 0,25, K. Tanis Azn. f 0,25, P. Witte f 0,50, As. Tanis f 0,50, L Padmos f 0,50, Th. Tanis f 0,50, P. M. Tanis Gd. f 0,25, Joh Tanis f 0,25, A. Tanis Ad. f 0.25, A. Padmos Lz. f 0,25, J. Tanis f 1.

Zuidland, Corr *W. Dekker*, van W Dekker f 1, L. Borstlap f 0,50, L. de Hoog Mzn. f 1, S. de Hoog f 0,50, Js. Bol f 0,50, R. Hajer f 0.50. Ds. H. A. van Andel f 5.

Door Ds. *N. G. Kerssies* te *Kapelle-Biezelinge*, Corr. *Cl. Goes*, de contr. uit:

Kapelle, van Ds. Kerssies f 1, Wed. Staal f 1, Th. Fosjen f 1.

Biezelinge, van W. Slabbekoorn f 1.

Nieuwdorp, Corr. Ds. *J H. Donner Jr.*, van Ds. Donner f 3,50, Jac. Bommeljee f 1, G. de Jager f 1, M. Boone f 1, G. de Jager Jz f 1,

Door dhr. *K. C. W. Hartig*, Corr. te *'s-Gravenhage*, de contr van P. L. de Weever (1901) f 1, N. N. (door tusschenkomst van Ds. van der Linden) f 2,50, E. Snoeck f 1, J. van de Burgh f 1, de Erven Douairière de Jonge f 10, Ds. J. van der Linden f 25, Ds W. Doorn f 2, K. C. W. Hartig f 2,50, I. Bodes f 1, N Fros f 1, J. Scheephorst f 1, J. Bogaards f 2, J H. Leder f 1, T. J. Verseveldt f 1, D. Littooij f 1, G. van Vlaanderen Oldenzeel f 1, W. J. Dijk f 1, N. Francken f 1, J. F Baars f 1, Mej. Ph. Bichon v. IJsselmonde f 10. J van Golverdinge f 2, Ds R. H. Brouwer f 2,50 P. Oosterbaan f 0,50, J W. Poulus f 5, H. de Wilde f 1, Ds. A. Brummelkamp f 5, G. Beeuwkes f 5, H. Lefèbvre f 1. J. Buningh f 1, Joh Krap f 5, Wed. M. de Fooij f 5, H. de Weever f 1, S van Velzen f 100, Mej. C. Verschoor f 2, D. N. Verschoor f 1,50, A. A. van Wezel 1, J. de Weever f 2,50, Dr. A Kuijper f 10, Jhr. Mr. W. H. de Savornin Lohman f 5, C. Verschoor f 2, P. L de Weever f 1, M. Sipkes f 2,50.

Door dhr *L. de Vries Hzn*, te Groningen: Gecollecteerd: Een dankoffer voor de Theol. School te Kampen, sinds haar bestaan door Gods genade ten rijken zegen voor Zijn Kerk in ons dierbaar Vaderland, die nu nog (zoo men zegt en schrijft) bij de gratie der menschen een plaats vergund wordt in de Gereformeerde Kerk f 10.

P. O. te Amsterdam, met den wensch, dat de vrees voor „tekort" beschaamd worde f 10.

De Penningmeester
van de Theologische School,
Zwolle, 22 Nov. 1902. Dr. H. Franssen.

—

Scheurkalenders in de Kazerne.

Van A. B., postmerk Waspik . . f 2,50

Ook voor deze bijdrage vriendelijk dankzeggende, hopen we van harte dat, waar het jaar ten einde spoedt, wij voor deszelfs uitgang nog menig blijk van belangstelling mogen ontvangen. De arbeid onder leger en vloot moet zoo noodig krachtig worden voortgezet.

Rijswijk, 24 November 1902. E. Kropveld.

—

Oranjeman.

Ontvangen *voor armenbedeeling* in den Zuid-Oosthoek van Friesland: Van N. N. te Rotterdam een pakket gedragen kleeren; van Br. J. C. van der Hoogt te Kampen een pakket met lappen, om kleeren van te maken, een kostelijk passende zending; en *voor arme Zondagsscholen*: Van Mej. T. L van Bortel te Schoondijke (Zeeland) f 5 en 1 pakje boekjes en traktaten; door Ds. F. G. Petersen te Veendam v. vr. H. Wolda aldaar f 1; door W. van Haeringen Pz. te Dedemsvaart, gevonden in 't kerkzakje f 25.84⁵, waarvan f 1 voor inwendige zending; door Mej. H. Kalma te Hijlaard van de Jonged.-v. 5 jurkjes, 2 blouses, 6 schortjes, alles nieuw. Wij zeggen al de gevers zeer hartelijk dank voor die milde bijdragen; het gaat kostelijk zoo! Onze wenschen worden heerlijk vervuld. Als men zich nu nog wat ontfermt over de arme hutbewoners. Er is aan deksel, kleeding en voedsel, ja aan alles behoefte! Wie ontfermt zich? Die 2 rokken heeft deele een mede, opdat zij daardoor den Heere leeren kennen.

Oranjewoud, *Uw dankbare Oranjevriend,*
Heerenveen, J. Wouda,
24 Nov. 1902. *Correspondent van „Jachin".*

DE BRIEF AAN DE ROMEINEN.

XV.

Doch God zij waarachtig, maar alle mensch leugenachtig; gelijk als geschreven is: Opdat Gij gerechtvaardigd wordt in uwe woorden, en overwint, wanneer Gij oordeelt.

Indien nu onze ongerechtheid Gods gerechtigheid bevestigt, wat zullen wij zeggen? Is God onrechtvaardig, als Hij toorn over *ons* brengt? (ik spreek naar den mensch.)

Dat zij verre; anderszins hoe zal God de wereld oordeelen?

Want indien de waarheid Gods door mijne leugen overvloediger is geworden, tot zijne heerlijkheid, wat word ik ook nog als een zondaar geoordeeld?

En *zeggen wij* niet *liever* (gelijk wij gelasterd worden, en gelijk sommigen zeggen, dat wij zeggen): Laat ons het kwade doen, opdat het goede *daaruit* kome? welker verdoemenis rechtvaardig is.

Rom. 3 : 4*b* – 8.

Heeft de apostel zoo even gezegd dat de trouwe Gods de proef van Israëls ongeloof schitterend doorstaat, hier gaat hij nog eene schrede verder. Wat hij thans zeggen zal heeft betrekking op de wet der historie, dat naast Gods waarachtigheid der menschen leugenachtigheid in het licht treden zou. 't Is Gods eere zelve die zulk een gang van zaken eischt; bepaaldelijk toch tegenover de onbetrouwbaarheid van den mensch komt de deugd van Gods waarachtigheid in haar volle kracht uit. Door te zeggen: God zij waarachtig, wat in dezen samenhang beteekent: God toone in klimmende mate, dat Hij waarachtig, maar dat alle mensch leugenachtig is — beaamt Paulus met heilige geestdrift dezen wille Gods om zichzelven in zijne trouw aan zijn woord, maar den mensch als een vijand der waarheid openbaar te doen worden. Van daar spreekt hij niet meer van den Jood alleen; uit het woordje: »alle mensch" blijkt dat zijn blik Adams gansch geslacht omvat. Vrijmoedig mag hij begeeren dat heel de wereld in haar leugenachtigheid openbaar worde; want waarop loopt die openbaring uit anders dan op de verheerlijking Gods? Dit toch leert de Schrift ons in de woorden: opdat Gij gerechtvaardigd wordt in uwe woorden, en overwint, wanneer Gij oordeelt. Het hier door den apostel aangehaald woord is dat van den boeteling David; men vindt het in den 51sten Psalm, ter plaatse waar David zijn ongelijk tegenover God bekent met de heilige bedoeling om dezen te rechtvaardigen, hoedanig het oordeel ook mocht zijn, dat Hij tegen hem spreken mocht. Paulus is zich bewust dat David overeenkomstig Gods eigene bedoeling handelt; immers spreekt David hier niet uit zichzelf, maar uit den Geest, die de bedoeling Gods kent, en het gebed der heiligen in overeenstemming met haar brengt. Van daar neemt Paulus het hier uit zijn samenhang, iets, wat daaruit blijkt, dat hij den naam van David niet eens noemt; hij ziet er Gods bedoeling in uitgedrukt, om den gang der dingen zoo te stieren dat alles uitloopt op de verheerlijking van zijn Naam; daarin dat al zijne woorden waarheid en billijkheid bevonden worden, en alle mond in het gericht wordt gestopt. Maar — aldus vraagt de apostel, om alle bedenking af te snijden — als onze ongerechtigheid dient om Gods gerechtigheid in het volle licht te stellen, zóó, dat alle schepsel geprikkeld of gedwongen wordt Hem de eere te geven van waarachtig en rechtvaardig te zijn, wat dan? Zullen wij dan zeggen, dat God zijn recht verloren heeft om zijn toorn over ons uit te laten, wijl Hij winste gehad heeft bij onze zonde? Terwijl de apostel deze vraag stelt, zegt hij, dat hij hier spreekt naar den mensch, dat is, naar den trant der vleeschelijke, blinde menschen, die over God spreken zonder God te kennen; immers wil Hij de gedachte voorkomen als zou de geestelijke mensch zulke onzinnige vragen stellen. Hoe zijne vraag door velen beantwoord wordt, weten wij. De vleeschelijke menschen bleven steeds geneigd om hunne zonden verschoonbaar te achten, met het oog er op, dat God ze dienstbaar maakte aan de vervulling van zijn Raad en de verheerlijking van zijn Naam. Zoo wil ons boos en arglistig hart het wel; inplaats van God te prijzen, wijl Hij tot zelfs het kwade toe zich ten beste weet te keeren, brengt het Hem zijn eigen doen in rekening tot afbetaling van onze zondeschuld! Paulus echter spreekt eene geheel andere taal. Hij zegt dat er voor het jongst gericht geene plaats zou zijn, als het waar was, dat God zijn recht om te straffen verloor, telkens als Hij het kwade der menschen ten goede wendde. Want naardien Hij dit steeds doet, alles dienstbaar makende aan zijne verheerlijking, alles, ook de zonde, zou elk zondaar tot Hem kunnen zeggen: Gij moogt mij niet straffen; want mijn kwaad heeft u winste afgeworpen. Naardien het echter vast staat, dat God aan het einde der tijden als Rechter over allen optreden zal, moet elke meening, die de loochening van het jongst gericht op hare lijn heeft, als onwaarachtig worden gebrandmerkt. Was zij juist, eilieve, waarom dan nog niet eene schrede verder gegaan, en gezegd: laat ons in het belang van het goede, het kwade doen! Laat ons zondigen naar hartelust, om Gode den weg te openen om zich uit onze zonde te verheerlijken! Ziedaar de helsche gevolgtrekking, tot welke men komen moet, als men het kwade vergoeilijkt door te wijzen op het goede, waartoe God het wendt, bevangen in den waan, alsof het kwade het beginsel van het goede was. Hoe verfoeielijk zulk eene stelling is, laat Paulus zoo sterk mogelijk uitkomen door te zeggen, dat zij, die ze hem ten laste leggen, zelven de vervloeking waardig zijn, die zij er door op zijn hoofd stapelen.

Van Andel.

AAN EEN JEUGDIGEN AMBTGENOOT.

Amsterdam.

Waarde Broeder,

In den zomer van dit jaar hebben sommigen in de Ned. Herv. Kerk bij de Haagsche Synode weder aangedrongen op reorganisatie, en wel in Gereformeerden of Presbyterialen geest.

Zooals te verwachten was heeft de Synode hierop afwijzend beschikt.

Grondslag toch van de Gereformeerde, Presbyteriale Kerkinrichting is de belijdenis, de gemeenschappelijke belijdenis, die erkend wordt te zijn gegrond op Gods Woord, en die als zoodanig de grondslag en de band is van het kerkelijk gemeenschapsleven.

Nam de Synode de reorganisatie van de inrichting en het bestuur der Ned. Herv. Kerk in dezen geest ter hand, dan zou het onvermijdelijk gevolg zijn, dat heel die Kerk uiteenspatte in vele stukken. Reorganisatie in genoemden geest beteekent dynamiet leggen bij de fondamenten van dat Kerkgenootschap zooals het sedert 1816 bestaat.

Met zekerheid te zeggen hoe groot het aantal is in de Ned. Herv. Kerk. dat in de historische belijdenisschriften nog de uitdrukking vindt van hun geloof, zal wel niemand vermogen. Maar als we letten op het feit, dat onder al de Theologische Professoren niet één is van wien dit gezegd kan worden; als we letten op het geringe aantal predikanten, die hiervoor bekendstaan, en op de stilheid, om niet te zeggen onverschilligheid van de leden der Kerk, is, dunkt mij, de gevolgtrekking niet gewaagd, dat er voor zulk eene reorganisatie niet de minste kans bestaat, en dat, zoo zij mogelijk ware, velerlei scheuringen het gevolg zouden zijn.

Dit neemt natuurlijk niet weg de overtuiging, die iemand hebben kan, om, ondanks alles, toch op zulk eene reorganisatie te blijven aandringen.

Want het behoort tot de eigenaardigheden van de thans bestaande organisatie, dat de ambtsdragers onder meer andere verplichtingen ook die hebben van de „handhaving der leer," en — dat de besturen niet bevoegd zijn om over de leer te oordeelen. Zelfs de belijdenis van Vader, Zoon en Heiligen Geest bindt alleen in — geest en hoofdzaak.

Dit is de toovercirkel waaruit niemand ontkomen kan, tenzij dat hij hem verbreke.

Wie aan de idee van Volkskerk vasthoudt, en wel van eene Volkskerk die in belijdenis Gereformeerd is en in de Kerkregeering Presbyteriaal, die zal zeker nog eenigen tijd geduld moeten oefenen, althans zoolang tot het Nederlandsche volk, in de toongevende kringen, weder terug is gekeerd tot de leer, tucht en dienst der vroegere geslachten.

Intusschen zal de Ned. Herv. Kerk wel voortgaan op den weg der ontwikkeling tot een „algemeen genootschap" voor den godsdienst, waarin straks ook, naar den eisch des tijds, vrouwen als predikant kunnen optreden.

Mejuffrouw of Mevrouw Dominus (heer, de heer of mijnheer) N. N.

Het klinkt aangrijpend. Met kort afgeknipt haar zal toga, bef en baret velen niet kwaad staan. Verre de meesten zullen het echter zonder knevel moeten doen.

Ik zeg dit met bittere ironie. Als iemand iets bitters in den mond krijgt trekt hij wel eens zoo'n leelijk, mal gezicht, dat een ander er om lachen moet.

En de dingen, die ik noemde, zijn bitter, bitter voor de ziel.

En konden we ons, terugtrekkend op eigen erve, nu maar verblijden in „vrede en aangename rust"; maar helaas! de dingen die we daar thans beleven, zijn nog het bitterste van alles.

Uwe oudere tijdgenooten zijn den indruk nog niet kwijt van de dagen, toen onze Kerken geacht werden het uitvaagsel der wereld te zijn en aller afschrapsel. Ook toen was er vaak bij den strijd van buiten van binnen vreeze. En toen het anders werd hebben we er de goede hand des Heeren in gezien, en er onzen God, zoover we onszelven beoordeelen kunnen, in oprechtheid en hartelijk voor gedankt. Maar we konden niet vermoeden, dat de dingen een loop zouden krijgen als we thans moeten aanschouwen en beleven. Al geven we toe, dat we wel eens in ons kerkelijk leven op een weg den voet hebben gezet, die de rechte niet was; in eene impasse, als waarin we nu verkeeren, hebben we echter nooit gezeten.

Dat wordt algemeen gevoeld.

En nu is het niet, in de eerste plaats, de vraag: wie heeft er de schuld van; maar: hoe komen we er uit?

Schuldgevoel, of, zooals de ouden het uitdrukten, de gestalte van den armen zondaar, is niet de gestalte van onzen tijd.

Hierover uit te weiden is ook zonder nut. Wij kunnen onszelven ook geen waar schuldgevoel geven. We hebben het, om nog eens in de taal der ouden te spreken, als God ons door den H. Geest zondaar maakt.

De vraag: hoe komen we er uit, is echter een redelijke vraag, die tot ieders verstand en geweten komt, en waarover gedachtenwisseling mogelijk en noodzakelijk is.

Nu schijnt het, dat de gedachte aan de wenschelijkheid eener vervroegde Synode onder de broederen veld wint. Men schijnt de mogelijkheid te onderstellen, dat zulk eene Synode tot eenheid zou kunnen komen, en wil, in die hoop, dat er thans geene benoemingen aan de Theologische School geschieden.

Ik voor mij zie hierin geen uitweg. Veeleer beklemt mij de vrees, dat zulk eene Synode ons nog in grooter zorgen zal brengen, zoolang de leiders der minderheid zelve zulk eene Synode niet begeeren.

Indien we eens voor een oogenblik aannemen, dat al de leden dier Synode voorstanders zijn van het voorstel-Bavinck c.s. dan waren we er nog niet.

Het is gebleken, dat eene Synode onder ons de macht niet heeft hare besluiten uit te voeren, zoolang eene krachtige minderheid weigert daartoe mede te werken. En nu kan men wel doorzetten, maar ieder gevoelt, dat men dan dingen provoceert, die veel erger zijn dan het dragen van de tweeheid in de opleiding tot het predikambt.

Ook is het de vraag, of er nu nog een voorstel-Bavinck c. s. bestaat? Te Arnhem had het tot eenheid in de opleiding kunnen leiden; maar die gelegenheid is thans voorbij. Zekerheid dat de voorstellers het nu nog zullen handhaven bestaat er niet. En nog minder zekerheid bestaat er, dat de Vereeniging voor Hooger Onderwijs het zou aanvaarden. Behalve de ongerijmdheid om de Universiteit naar Den Haag te verplaatsen, zou zij, na al het gebeurde, zeker moeilijk te bewegen zijn om haar souvereiniteitsrechten in zake de Theologische Faculteit prijs te geven, te minder nu die Faculteit weder voldoende bezet is. Zelfs is het volstrekt niet zeker dat, al had de Synode besloten het voorstel-Bavinck c. s. uit te voeren, de vereeniging voor Hooger Onderwijs het onveranderd of ongewijzigd zou hebben geaccepteerd.

Naar mijn gevoelen blijft er niets over dan den toestand te aanvaarden zooals hij is. Eenvoudig, eerlijk, vroom en oprecht; en dat wij alle juristerij op het woord „beding," en alle diplomatieke scherpzinnigheid, „om van twee verschillende beginselen één beginsel te maken," van ons laten gaan, aan Gods voorzienigheid overlatende wat in de toekomst geschieden zal.

Het laatste besluit der Arnhemsche Synode is duidelijk en met ronde woorden: *de Theologische School te handhaven.* Zij heeft de Curatoren dier School gemachtigd om „met bekwamen spoed" (waarom moest dit gevleugeld woord van wijlen Minister Heemskerk ook in het spraakgebruik der Kerk worden ingevoerd?) al datgene te doen wat tot handhaving der School noodig is.

Zelfs heeft zij toestemming gegeven om, in 1904, het vijftig-jarig bestaan der School feestelijk te herdenken.

Zou het nu niet beneden alles zijn ook maar een oogenblik te onderstellen, dat dit alles wel gezegd maar niet zoo bedoeld is?

Hierbij komt nog, dat deze besluiten genomen zijn toen men, te Arnhem, reeds wist dat twee hoogleeraren der Kamper School benoemd zouden worden aan de Vrije Universiteit, en dat zij die benoeming ook zouden aannemen.

Wat wil men nu toch met eene vervroegde Synode? Wil men alles, wat te Arnhem besloten is, weder ongedaan maken en weder van voren af beginnen?

En welk resultaat stelt men zich van die handelingen voor?

Nu weet ik wel dat men vele bezwaren kan opperen. Men kan wijzen op de moeilijkheid om mannen te vinden, die de ledige plaatsen vervullen kunnen. Op de mogelijkheid dat de geschikten misschien weigeren zullen. Op de geldelijke bezwaren in de toekomst, en wat verder nog kan in het midden gebracht worden. Maar ik ben zoo vrij te herinneren aan het oude Hollandsche spreekwoord; „eerlijk duurt het langst."

Wenschelijk zou ik het achten dat men de taak der Curatoren (waarlijk geen betrekking zonder zorg,) in deze omstandigheden niet bemoeilijkte met allerlei adviezen. De Synode heeft hen aangewezen om te doen wat er in deze omstandigheden behoort te geschieden. Dat moge nu velen niet naar den zin zijn, maar met krachtwoorden als: de School is niet meer de School der Kerken, ze is eene particuliere liefhebberij enz. enz. dient men de waarheid niet. Men kweekt slechts het wantrouwen en de regeeringloosheid in de Kerken. Mannelijker zou ik het achten als men dan liever zeker iemand navolgde, die aan het einde van elke redevoering gewoon was te zeggen: en nu, mijne heeren, Carthago moet verwoest.

En al licht het vermoeden voor de hand, dat de School toch nooit weder haar ouden luister zal terugkrijgen, dat zij feitelijk zal worden een richtingsschool tegenover Amsterdam, dat het vertrek der twee hoogleeraren naar de Vrije Universiteit zooveel kwaad bloed heeft gezet, dat van een hartelijken vrede in de Kerken vooreerst toch geen sprake kon zijn, dat als Kampen en Amsterdam jaarlijks tien Candidaten afleveren er dan tien op de markt blijven staan, en wij, bij al onze rampen, nog die van een Theologisch proletariaat krijgen, en al vermoedt en voorspelt men nog veel meer; dat alles verandert den huidigen toestand niet.

Ook eene vervroegde Synode zal het niet kunnen veranderen.

Mocht het van achteren, wat God genadig verhoede, blijken, dat de pogingen om loswerking van het Kerkverband te voorkomen toch niet hebben gebaat, dan zal toch nooit het verwijt kunnen gelden dat men, door krasse besluiten, deelen van het lichaam heeft afgehakt.

Ziedaar, mijn broeder, als ik nu ook eens een groot woord mag gebruiken, ziedaar mijn program.

Gode bevolen,

t.t.

W. H. GISPEN.

VERHINDERT ZE NIET!!!

Gel. Brs. en Zrs.!

Met ootmoedigen dank aan God den Heere mogen wij berichten, dat sinds wij de geestelijke ellende, die er heerscht in de donkere veenkolonie van Nieuw-Dordrecht, bekend maakten, deze door ons aangewende pogingen om hulp tot leniging van dien nood bij den aanvang rijk werden gezegend. Ontvang, Gel. Brs. en Zs., onzen recht hartelijken dank voor de vele milde en spoedige bijdragen, die ons werden toegezonden of die wij persoonlijk uit uwe hand ontvingen.

Het heeft ons verblijd en bemoedigd, en het Schoolbestuur heeft, in ver rouwen op Gods verdere hulp en de offervaardigheid Zijner kinderen, de handen reeds aan den ploeg geslagen. Waar wij nu reeds over de som van f 3000,— kunnen beschikken, is het bouwterrein voor de „School met den Bijbel" reeds aangekocht. Met het afgraven van het veen en het uitdiepen voor het fundament zal werden aangevangen. Dit bespoedigt in de 1e pl. den bouw in het a.s. voorjaar, en in de 2e pl. kunnen wij onze arme veenkolonisten dan nog bij open weder in dezen winter iets laten verdienen.

Wij moeten, gelijk wij in ons vorig schrijven mededeelden, met spoed handelen. Als nog een enkel bewijs, dat wij niet overdreven, zij hier nog medegedeeld, dat blijkens de laatste statistiek hier in de omliggende veenkoloniën nog 917 kinderen, die in de termen vallen, van onderwijs verstoken blijven wegens gebrek aan scholen en geld om te bouwen. Dit getal zal in het a.s. voorjaar zeer vergroot worden.

Deze 917 *kinderen* niet naar School wil zeggen, dat 917 *kinderen* nog rondzwerven in het veld of in ellendige keten neerzitten ten prooi aan de meest demoraliseerende invloeden; o, is het niet verschrikkelijk? Wat moet er van deze arme kleinen worden? Bij die gedachte breekt ons het hart, schier alleen staande om in dezen nood hulp en redding aan te brengen. Hier moest niet *één*; maar hier moesten *drie, vier* flinke „Scholen met den Bijbel" op eenmaal kunnen verrijzen om deze kleinen door het Evangelie in de armen van Jezus te voeren; — 917 kinderen zonder hulp aan de ellende prijsgeven, Brs., Zs. mag dat, kan dat voor God bestaan? Waar veel gewenschte hulp naar buiten wordt verleend, mogen daar deze arme onnoozelen in eigen land worden prijsgegeven aan het ruw ongeloof, en het Socialisme in handen vallen? Heeft niet de Heiland juist van zulken gezegd, dat hunner is het Koninkrijk der hemelen? Laat ze dan tot Hem komen en verhindert ze niet! Brs. en Zs., *verhindert ze niet!!!* Hier helpe dan ook een iegelijk die den Christus liefheeft. Zouden er niet zijn van de rijken onder u, met *buitengewone gaven of met kapitaal*, die ons in staat wilden stellen hier ook met *buitengewonen spoed* hulp te verleenen? Wij vragen dit met een kloppend hart op den schijn af alsof wij te veel eischend of ook ondankbaar waren bij hetgeen reeds werd gedaan. Doch dit zij verre van ons, maar wij worden gedrongen, want deze nood schreit ten hemel. Daarom, Gel. Brs. en Zs.! helpt ons en gedenkt bovenal dezen onzen arbeid in uwe gebeden en wilt dien krachtig steunen met uwe gaven voor deze 917 ellendige kinderen! Verhindert ze den ingang in 's Heeren Koninkrijk niet!

Heilbiddend,

Uw dw. br. i. Chr.,

Ds. G. J. D. AALDERS.

Nieuw-Dordrecht, November 1902.

ZENDING ONDER DE JODEN.

Eenigen tijd geleden werd, naar aanleiding van een klacht over zoo weinig belangstelling in het lot van de Beminden om der Vaderen wil, door Dr. Wagenaar in *de Zuider Kerkbode*, die door vriendenband ons werd toegezonden, de opmerking gemaakt, dat Deputaten voor de Zending onder de Joden zoo weinig van hun arbeid doen hooren.

Onze Broeder heeft daarbij echter uit het oog verloren, dat Deputaten geen orgaan bezitten, waarin zij zich kunnen uitspreken; alsook dat nu en dan wel eenige mededeelingen in *„de Bazuin"* zijn gedaan, die bovendien in afdruk verkrijgbaar zijn gesteld; maar slechts een enkele heeft er om gevraagd.

Hierbij moet niet worden vergeten, dat genoemde mededeelingen zóó lang op plaatsing hebben moeten wachten, dat van veel schrijven uit den aard der zaak niet kon komen; te minder omdat de Broeder, aan wien men het schrijven overliet, ook aangewezen was, gelijk hij dat nog is, om van tijd tot tijd in het belang van „Filippus" gastvrijheid bij *„de Bazuin"* te vragen.

Wanneer men bovendien in aanmerking neemt, dat vanwege de vorige *Bazuin*-Redactie dikwerf vermaningen inkwamen om toch niet te veel in te zenden, en vooral om met de plaatsing geduld te hebben, laat het zich dan niet begrijpen, dat over de Zending onder de Joden niet veel gepubliceerd worden *kon?*

Toch achtten ook Deputaten meerdere publiciteit zeer gewenscht; weshalve zij aan de Synode verzochten om òf een eigen orgaan uit te geven, al ware het ook maar drie of vier maal in het jaar; òf *„Heidenbode"* of *„Mosterdzaad"* ook voor het bespreken der Jodenzending open te stellen.

Sommige Broeders adviseerden tot inwilliging van dat verzoek, waarvoor we zeer dankbaar zijn. De commissie van advies daarentegen raadde bij monde van Dr. Wagenaar de Synode aan om het verzoek *niet* in te willigen.

Is 't niet vreemd? Eerst klaagt onze Leeraar uit Middelburg, dat men zoo weinig van de Jodenzending hoort; en als er pogingen tot het geven van meer publiciteit worden aangewend, dan zegt ook Dr. Wagenaar: „Synode! laten die pogingen toch niet gelukken." En de Synode heeft gedaan hetgeen de commissie van advies heeft voorgesteld. Of ze daarbij geleid is door de gedachte, die Bileam eens heeft uitgesproken, toen hij volgens Num. 23 : 9 zeide: „Zie, dat volk zal alleen wonen, en het zal onder de Heidenen niet gerekend worden", weten we niet; maar feit is het, dat de Synode door dit besluit den Deputaten zeer de handen heeft gebonden, en het bij vernieuwing is gebleken, dat in onze Geref. Kerken de liefde voor de Zending onder de Joden in het laatste tiental jaren niet weinig is verflauwd.

Dit blijkt ook hierin, dat als er over „de Zending" gesproken of geschreven wordt, men schier uitsluitend denkt aan de Heidenen; de Joden worden zelden of nooit genoemd; men doet, behoudens enkele uitzonderingen, eenvoudig alsof zij er niet zijn.

Daarom is het ons een oorzaak van groote blijdschap, dat er hier en daar, zooals b.v. te Rotterdam, met onvermoeiden ijver door Broeders en Zusters aan het heil van Abrahams nakomelingen wordt gearbeid; en dat o.a. in Den Haag vernieuwde pogingen worden aangewend om hen te bereiken.

Zij er ook voor die pogingen veel gebeds, en moge de zegen van Abrahams God in ruime mate er op rusten!

Indien we een Zendingsorgaan te onzer beschikking hadden, zouden we gaarne iets meedeelen uit den colportage-arbeid van onzen Broeder Smit, wiens adres thans is:

Gerard Doustraat 113, *Den Haag.*

Voor dit oogenblik durven we echter geen plaatsruimte van de *Bazuin*-redactie meer vragen.

Klimme inmiddels, zoowel in het openbaar als in het verborgen, ons gebed gedurig troonwaarts voor de Beminden om der Vaderen wil, opdat ook zij hunne knieën voor hun wettigen Koning, den Heere Jezus Christus, leeren buigen, Hem erkennen als den eenigen Naam ter zaligheid ons gegeven, en er ook van hen kan worden gezongen:

„Zij komen aan, door godlijk licht geleid,
Om 't nakroost, dat den Heer wordt toebereid,
Te melden 't heil van zijn gerechtigheid
En groote daden."

E. KROPVELD,

Secretaris v/d. Zend. o/d. Joden.

Rijswijk, November 1902.

De Minister van Koloniën en de Zending.

Instemming betuigende met het doel der uitgave van het *Nederlandsch Zendings-Jaarboekje*, eenig compleet, geïllustreerd overzicht van het werk der Zending (uitgave Zendingsdrukkerij Ermelo en Zeist), heeft ZExc. de MINISTER VAN KOLONIËN de opdracht van dit Jaarboekje welwillend aanvaard.

Wij twijfelen niet of dit bericht zal met blijdschap worden ontvangen. De nieuwe uitgave voor 1903 staat, naar wij vernemen, spoedig te verschijnen.

—

JACHIN.

Aan de belanghebbenden wordt medegedeeld, dat het verslag der Boekbeoordeeling door de commissien der Geref. Zondagsschoolvereeniging *„Jachin,"* verschenen is. Wie na 28 November nog geen exemplaar mocht ontvangen hebben, vrage er een aan bij de Firma *A. Gezelle Meerburg* te *Heusden*

Het verslag wordt ook nu weder algemeen verkrijgbaar gesteld. Wie een ex. verlangt, wende zich tot den Uitgever. De prijs is 10 ct. Franco per post 15 ct. Zeer aangenaam zou het ons zijn, zoo het verslag ook door de ouders geraadpleegd werd, als zij hunnen kinderen goede lectuur willen verschaffen.

Den Bestuurders van behoeftige Zondagsscholen verzoeken wij, *vóór* 5 *Dec. a. s.* hunne aanvraag om boekjes in te zenden bij den heer *P. Koster* te *Appelscha*, met opgave van het getal leerlingen en overmaking van 20 ct. aan postzegels ter vergoeding der frankeering. Alleen werkelijk behoeftige Zondagsscholen komen voor deze uitdeeling in aanmerking.

Namens het Hoofdbestuur der Geref. Zondagsschoolver. „Jachin,"

J. P. TAZELAAR,
2e Secretaris.

Weesp, 25 Nov. 1902.

Buitenlandsche Kerken.

Duitschland. De standbeelden in eene nieuwe kerk te Berlijn. — In den nieuwen „Evangelischen Keizerdom" te Berlijn zullen acht standbeelden geplaatst worden voor Keizer Karel V, den Keurvorst Frederik den Wijze, Johan den Standvastige en Frederik den Grootmoedige van Saksen, Joachim van Brandenburg, Landgraaf Philip van Hessen, en de beide Reformatoren Luther en Melanchthon.

De *„Reform. Kirchenzeitung"* bespreekt dit plan en hoopt dat het herzien zal worden, omdat, wordt het uitgevoerd, de Reformatie een slag in het aangezicht gegeven wordt en de Gereformeerden worden achteruitgezet.

Sprekende over het standbeeld voor Karel V vraagt dit blad, welk recht deze Keizer van het Interim er op heeft, dat zijn beeld in eene Evangelische Kerk geplaatst wordt. Hij is het toch, die de rei van die Habsburger Keizers geopend heeft, over wie zich de Evangelische Kerk als over hare *beulen* te beklagen heeft. Zijn beeld durft men plaatsen met die van de beide voormannen der Reformatie, die door hem jarenlang als gevangenen zijn rondgevoerd, en met die van Keurvorst Johan Frederik van Saksen en van Landgraaf Philip van Hessen. Gevraagd mag worden of het soms om een nieuw Interim gaan zal. Ook kan men op de gedachte komen, of soms deze Habsburger de eer heeft dat zijn beeld in den Berlijnschen Dom geplaatst wordt, omdat hij den Smalkaldischen oorlog ondernam met het doel, om de betrekkelijke zelfstandigheid der Rijksvorsten te vernietigen. Karel V in de Evangelische Hofkerk te Berlijn is een slag in het aangezicht van de Reformatie en van de geschiedenis van het rijk uit dien tijd.

Van de overigen wordt gezegd, dat zij die onderscheiding waardig zijn, maar er ontbreken velen, die in eene geünieerde Kerk naast de genoemden erkend moesten worden.

Dat in de Slotkerk te Wittenberg, toen die gerestaureerd werd, de Geformeerden niet tot haar recht, dat uit de Unie voortvloeit, kwamen, kon men verdragen, want dat was historisch beschouwd een Luthersche Kerk. Evenzoo heeft men het moeten verdragen, dat bij het gedenkteeken van Luther te Worms de Gereformeerde tijdgenooten van den Saksischen Reformator niet in aanmerking kwamen, want het betrof de vereering van de daad van Luther op den Rijksdag in 1521. Maar dan in den Berlijnschen Dom, die toch niet bloot de Unie vertegenwoordigen moet, maar vóór het tot stand komen van de Unie aan den Gereformeerden godsdienst van het Gereformeerde Koningshuis gewijd was? Waar blijven dan Zwingli en Calvijn, waar Keurvorst Frederik III van de Palts, de vader van den Heidelberger Catechismus, een vorst, die tot de voorouders van het tegenwoordige Duitsche Keizershuis behoort; waar de groote Keurvorst, die, zelf een ernstig Gereformeerde, bij gelegenheid van den Westfaalschen vrede voor de Gereformeerden het recht bedongen heeft, om in het Rijk te blijven? Toen had men van Luthersche en Roomsche zijde het besluit genomen de Gereformeerden van den Rijksvrede uit te sluiten, en slechts aan Frederik Wilhelm, den Grooten Keurvorst van Brandenburg is het te danken, dat dit besluit niet uitgevoerd werd; en zal, wat toen door Brandenburg verhinderd werd, thans geschieden; zal n. l. in den Pruisischen Staat aan slechts twee belijdenissen recht van bestaan gegeven worden, aan de Luthersche en de Roomsche?

Karel V en de Luthersche Vorsten en Reformateurs in den Dom te Berlijn met uitsluiting van de Gereformeerden kan niet anders beteekenen dan eene duidelijke verklaring, dat de Unie, waarin de beide Evangelische Belijdenissen gelijke macht en gelijk recht zullen hebben, ten gunste van de Luthersche ter zijde gezet wordt. Dan zou voor de Gereformeerden niet anders overblijven dan hun bij de opstelling van de Formula Concordiae (vereenigingsformulier) in 1580 overgebleven is: om zich te vereenigen en op zichzelven te blijven. Want dan beteekent de Unie voor hen niet anders dan onder curateele van de Luthersche Kerkbesturen te staan, een positie, die hun, zooals de ervaring leert, van weinig heil zal zijn.

Een Leeraar in het Kerkrecht te Rostock heeft eens gezegd, dat de Gereformeerden in Hannover niet zelfstandig moeten worden, want men kan zich van Luthersche zijde nu toch nauwelijks bewegen, en wat zou het dan worden, als zij de Luthersche consistoriën niet over zich hadden.

Maar of de Gereformeerden niet gedrongen zullen worden meer naar zelfstandigheid te staan? En moeten hun, als, niet door hen maar door degenen, die de standbeelden in den Dom te Berlijn willen oprichten, de Unie ontbonden wordt, de Kerkgoederen niet teruggegeven worden, die hun in naam der Unie ontnomen zijn? Ook is de vraag of het der Gereformeerde Kerk in Pruisen en in het Duitsche Rijk tot schade strekken zal, wanneer zij alleen op zichzelve d. i. alleen op den Heere als op het eenige door God gelegde fondament geplaatst wordt (1 Cor. 3 : 11), op het fondament van Apostelen en Profeten, waarvan Jezus Christus de uiterste hoeksteen is (Ef. 2 : 20)?

Overal waar dit tot hiertoe het geval geweest is, heeft zij zich daarbij niet slecht bevonden, inzonderheid wat haar innerlijk leven aangaat, waarom het haar toch ten slotte alleen te doen moet zijn. Het woord van Ps. 23 „de Heere is mijn Herder, mij zal niets ontbreken" zal dan ook aan haar vervuld worden, en wanneer zij dan afstand doen moet van de geldelijke ondersteuning van den Staat, die in hare werkingen en consequenties ten slotte voor haar toch zeer bedenkelijk is, dan zal dat in het einde slechts daartoe bijdragen, dat hare zelfstandigheid en trouw aan den Heere gesterkt wordt. De Gereformeerden zullen in dit geval zich tot financieele offers gereed moeten maken, maar men kan zeggen, dat het hun daaraan tot hiertoe niet ontbroken heeft.

Tot zoover de *„Reform. Kirchenzeitung."* Uit dit stuk spreekt een besef, dat de Gereformeerden in eene geünieerde Kerk niet behooren, een zucht naar bevrijding van dat juk. Mocht dat besef en die behoefte algemeen worden en zoo sterk, dat men tot uittreding kwam en eene Gereformeerde Kerk stichtte, en in geheel Duitschland eene Vrije Gereformeerde Kerk te voorschijn trad! De vereeniging der Gereformeerden in een overwegend Luthersche Unie, die daarbij als Staatskerk alle vrijheid mist, is de dood voor alle leven en handelen overeenkomstig de Gereformeerde belijdenis. Mochten de Gereformeerden, die dit niet in naam maar inderdaad zijn en wezen willen, het voorbeeld van hun geloofsgenooten in Oost-Friesland, Bentheim en Silezië volgen. Dat praktijken als het oprichten van standbeelden in den Berlijnschen Dom de noodzakelijkheid van de vrijmaking der Kerk doen gevoelen.

SCHOLTEN.

Ingezonden.

Mijnheer de Redacteur!

Vergun mij een enkel woord naar aanleiding van de brochure van Ds. T. Bos. Die brochure heeft mij teleurgesteld. Ik had gehoopt op eene uiteenzetting en nadere verdediging van de bezwaren van hen, die meenden zich niet bij het door de Synode aangenomen voorstel te kunnen neerleggen.

In plaats daarvan behelst echter de brochure van Ds. Bos bijna niets dan persoonlijkheden, meest aan uw adres, waarbij gij zelfs van leugen wordt beschuldigd.

Hoewel mijn hoop gering is, dat memoreering van de naakte feiten, in het tegenwoordige stadium van den strijd, veel zal helpen om olie te gieten op de baren, meen ik toch, tegenover dit aantasten van uw karakter, het volgende te moeten opmerken.

a. Het is onjuist, dat gij (en Prof. H. H. Kuyper) op de eerste conferentie te Utrecht, 10 Sept. 1901, een ontwerp gereed hadt. Er was alleen ingediend een aantal stellingen van de Hoogleeraren van Amsterdam, die echter niet eens zijn voorgelezen. Het concept, waarop wij allen meenden te kunnen samengaan, is pas door u en Prof. Kuyper ontworpen, toen de vergadering uw voorstel had aangenomen (na overleg met Ds. Bos en Ds. Littooy ingediend), dat gij met één van de Hoogleeraren van Amsterdam zoudt samenspreken, om te zien in hoever overeenstemming ware te verkrijgen in de hoofdpunten in geschil, en dan te bespreken welke punten nader zouden moeten worden overwogen.

Alle broeders waren aan het einde van die samenkomst dankbaar, ook Ds. Bos en Littooy, en inzonderheid ook Prof. Wielenga, dat de weg tot eenheid gevonden scheen; alleen Prof. Lindeboom had nog wel bezwaar, doch niet van dien aard, dat hij toen verzet aanteekende.

Indien gij dus voor de eerste keer veranderd zijt op 10 Sept. 1901, dan zijn dat *alle* broeders, ook Ds. Bos, en klinkt in zijn mond de beschuldiging van frontverandering vreemd.

b. Het is onjuist, dat gij van uw op de samenkomst van 20 Augustus j.l. (tijdens de Synode) ingenomen standpunt zijt afgegaan door de indiening van ons voorstel op de Synode. Immers de drie hoofdgedachten door u toen ontwikkeld: de vereeniging er buiten, de benoeming der Hoogleeraren op voordracht, de wijze van benoeming der Curatoren — zijn geheel en al in ons voorstel belichaamd. Ook het eerste. Immers, naar het voorstel-Bavinck, *moet* de Vereeniging benoemen, hem, die door de Kerken benoemd is. In het voorstel-Bos is het precies gelijk. Alleen een weinig anders geformuleerd.

In het voorstel Bavinck-Rutgers is zoo weinig van frontverandering uwerzijds te bespeuren, dat het veeleer voor ieder onbevangen beoordeelaar duidelijk moet zijn, dat gij met dat voorstel weer kwaamt op het uitgangspunt van 10 Sept. 1901, welk uitgangspunt gij steeds hebt willen innemen, ook toen de latere conferenties min of meer van die lijn afweken.

Daarom kon door u (o. a. in mijne tegenwoordigheid) aan Ds. Bos gezegd worden, dat, als hij zijn voorstel (nl. het oorspronkelijke voorstel-Bos) uitwerkte, dit practisch op hetzelfde zou neerkomen als ons voorstel, dat naar de inleiding evenzeer bedoelde het beding niet te schenden. Ds. Bos beloofde toen nog te willen zien of het gevonden kon worden in een amendement — welke poging helaas op de indiening van een geheel ander voorstel is uitgeloopen.

Ook hier klinkt de beschuldiging van frontverandering in den mond van Ds. Bos zeer vreemd.

c. Het is onjuist, dat gij onder invloed van de Amsterdamsche Hoogleeraren tot het bekende voorstel zijt gekomen. Schier zonder tegenspraak nam Prof. Rutgers de drie hoofdgedachten, door u 20 Aug. uitgesproken, over, zoodat die opgenomen werden in het toen door ons vieren geformuleerde voorstel. Hiermee werd van de zijde van Amsterdam nog meer toegegeven dan op 10 Sept. 1901 was gevraagd. Dit blijkt ook wel duidelijk uit de motiveering, die Ds. van Schelven aan het uitbrengen van zijne stem toevoegde.

d. Het is onjuist, dat de formuleering van het art. over de onderteekening ontstond op de vergadering van „den volgenden dag". Dat artikel luidt volkomen gelijk als het art. daarover te Utrecht vastgesteld, terwijl de vorm was verscherpt, door de bekende alinea uit „de Adviezen" naar het contract zelf te doen verhuizen. Bij deze formuleering had ook Ds. Bos zich te Utrecht 13 Febr. 1902 neergelegd. Alleen Prof. Noordtzij deed dit niet. Ook hier klinkt de beschuldiging van frontverandering in den mond van Ds. Bos vreemd.

e. Het is onjuist, dat door ons met heengaan is gedreigd, om in de vergadering der 25 het voorstel er door te halen. Daarvan is met geen woord in die vergadering gerept.

f. Het is onjuist, dat door iemand is beweerd: de brief van Ds. Bos is oorzaak, dat wij de benoeming hebben aangenomen. Hiermee valt vanzelf de beschuldiging, dat gij in dit stuk u aan leugen zoudt hebben schuldig gemaakt. Wel is beweerd, dat de brief van Ds. Bos, 18 Sept. ontvangen, de conferentie van 19 Sept. heeft doen mislukken. En zoo is het. Wij hadden 16 Sept. in eene conferentie tusschen u, mij en de Hoogleeraren der Theol. fac. te Amsterdam, gehandeld over het ernstige voornemen om ons ter benoeming voor te dragen, en toen hadden wij verklaard eene eventueele benoeming te zullen aanvaarden. Van dat ernstige voornemen is 19 Sept. mededeeling gedaan. En wel omdat wij, als er geen uitvoering kwam van het door de Synode aangenomen voorstel, den toestand voor ons te Kampen niet houdbaar achtten. Het was echter een *voornemen*, zij het ook beiderzijds zeer ernstig gemeend, waarom ook verzocht werd er geen bekendheid aan te geven, omdat er vanzelf nog allerlei kon tusschen komen. De uitvoering van dat voornemen is dan ook nog uitgesteld, en de officieele benoeming pas geschied na de Curatorenvergadering van 6 Oct., juist door ons verzocht, omdat wij eerst nog advies van onze Curatoren wenschten. Pas na de mislukking van die vergadering hebben wij ons schriftelijk verbonden, om zonder meer de benoeming in casu aan te nemen.

g. Eindelijk blijkt uit de eerste bladzijden van de brochure-Bos (p. 10 en 11) duidelijk, dat het eene zwakheid in Ds. Bos is geweest, dat hij is meegegaan op 10 Sept. 1901 en met het latere Concept-Contract. Het is duidelijk, dat Ds. Bos, hoewel tijdelijk meegegaan, zich niet heeft kunnen ontworstelen aan het beginsel, dat de Kerken eene eigene inrichting *moeten* hebben. Feitelijk is hij nu teruggekeerd tot het standpunt van Prof. Lindeboom. Daartoe heeft hij recht, maar hoe vreemd dan een ander te beschuldigen van frontverandering.

h. Indien deze brochure iets rechtvaardigt, dan is het ons heengaan. Bij zulk een oordeel is het toch niet te veel gezegd, dat de minderheid ons zedelijk verplichtte ons ambt aan de Theol. School neer te leggen.

Ik eindig, M. de Red., met den wensch, dat, als wij moeten strijden, het toch moge zijn zonder elkanders persoon en karakter aan te tasten. Laat het toch gaan over de zaken zelve. Na het besluit van de Synode is weer aan de orde gesteld de quaestie niet maar van het beding, of dat het practisch noodig kan zijn, dat de Kerken eene eigene inrichting hebben, maar de veel meer ingrijpende vraag: is het een uit Gods Woord af te leiden *beginsel*, dat de Kerken tot het hebben van zulk een inrichting verplicht zijn. Alleen zij die dit laatste beamen, kunnen het aangenomen voorstel bestrijden. En zij moeten consequent tegen *elke* vereeniging zijn, of zij schenden het beding evenveel of even weinig als in uw voorstel geschiedde. Welnu laat daarover de gedachtenwisseling gaan.

Zoolang de Vereen. voor H. O. meende geen genoegzame waarborgen te kunnen geven aan de Kerken, heb ik, met u, gestreden voor de handhaving der Theol. School in haar zelfstandig bestaan. Nu de Vereeniging die waarborgen wel wil geven, en nog wel in zulk een krassen vorm, dat zij afstand deed van het recht van benoeming enz., is mij het wapen ontnomen en komt het verschil, naar het mij voorkomt, nu te staan: het hebben van eene eigene inrichting, zelfstandig, is een van 's Heeren wege, naar Zijn Woord aan de Kerken opgelegde roeping, of het is dat niet.

Mocht mijn schrijven er toe bijdragen om het altoos te mijden persoonlijke uit den tegenwoordigen, te bejammeren, strijd weg te nemen, en dien op het objectieve terrein der beginselen over te brengen, nu eene practische oplossing onmogelijk schijnt, dan zou mij dit stoffe zijn tot dank.

Hoogachtend,

Uw dw.,
P. BIESTERVELD.

Kampen, 24 Nov. 1902.

Ik breng aan Prof. Biesterveld mijn hartelijken dank voor het woord, dat hij tot mijne verdediging heeft willen spreken. Er zou tot toelichting en bewijs nog veel aan toegevoegd kunnen worden. Maar het stuk van Prof. Biesterveld spreekt duidelijk en getuigt voor zichzelf; zóó zijn de feiten, als ze door hem worden medegedeeld, zóó en niet anders. Allen, die mijn houding en gedrag op de conferenties en op de Synode van nabij hebben gadegeslagen, zullen geen andere getuigenis kunnen geven. Daarom kan ik het hierbij ook laten en verder tot de brochure van Ds. Bos het zwijgen doen.

BAVINCK.

AAN DEN WELEERW. HEER DS. W. H. GISPEN SR

WelEerw. Heer en Broeder,

Gun mij de vrijheid tot u een enkel woord te richten.

U zegt in uw soms treffend artikel in het vorige *Bazuin*nummer: „Geen enkele uitspraak is in Gods Woord aan te wijzen, die zegt waar en hoe zij, die het opzienersambt begeeren, de daarvoor noodige bekwaamheden moeten verkrijgen."

Hoezeer ik nu wel weet, dat velen dit woord van u volkomen zullen willen onderschrijven, moet ik toch de vraag doen, of evenwel 2 Tim. 2 : 2 niet op de *lijn* of in de *richting* ligt van zulk een uitspraak van Gods Woord? Aldaar lezen wij: „En hetgeen gij van mij gehoord hebt onder vele getuigen, betrouw dat aan getrouwe menschen, welke bekwaam zullen zijn om ook anderen te leeren."

Dit woord van Paulus als apostel, tot Timotheüs *als ambtsdrager*, in een van de *Pastoraal*-brieven te vinden, behoort dunkt mij, in zake de kwestie van een *al of niet-Kerkelijke* opleidingsschool, *in aanmerking* te komen.

Blijkens dit woord van Paulus aan zijn helper in den arbeid van het Woord Gods Timotheüs, bestond er voor *die* dagen wèl een aanwijzing van Gods wege „waar en hoe zij, die het opzienersambt begeeren, de daarvoor noodige bekwaamheden moeten verkrijgen." En wie zal ons met zekerheid zeggen, dat deze aanwijzing van Paulus, door den H. Geest gedreven zijnde ter neder geschreven, óók niet geldt voor de Kerk aller eeuwen? Het eenige wat wij met zekerheid kunnen zeggen is dat in later dagen gemelde bekwaamheden, dikwijls óók langs anderen dan van de zijde der *Kerk* geopenden weg waren te verkrijgen. Maar toch hebben wij in dit laatste nog niet het voldingend bewijs, dat de in Paulus' en Timotheüs' dagen ingestelde wijze van opleiding *niet* de wijze van opleiding is, die door den H. Geest voor alle eeuwen is ingesteld. *Zekerheid* bestaat er in het minst niet. Doch met 2 Tim. 2 : 2 vóór ons, moeten wij zeggen, dat het zou *kunnen* zijn, dat het óók voor latere dagen de bedoeling des H. Geestes was, dat de Kerk als Kerk *zelf* zou zorgen voor de aan haar geschonken Goddelijke waarheid en de voortplanting daarvan, — *niet alleen* door die waarheid den leden der Kerk in te planten en ze openlijk in een schriftelijk vastgestelde belijdenis samen te vatten, — *maar óók verder* door die waarheid door één of meer daartoe aangewezen ambtsdragers te doen „betrouwen aan getrouwe wenschen, welke bekwaam zullen zijn om ook anderen te leeren." En ook is zulk een gedachte, op zich zelf genomen, volstrekt niet zoo dwaas.

Hoewel ik u alzoo toestem, dat in 2 Tim. 2 : 2 niet een *geheel afdoende* uitspraak ligt, ligt in 2 Tim. 2 : 2 omtrent de zaak in kwestie toch wel *iets* uitgesproken. Dàt is zeker. En wel zóóveel, dat het door velen afgekeurde beginsel eener *eigen* of *kerkelijke* opleiding het door den H. Geest aan gegeven beginsel was voor de Apostolische Kerk. En dat zegt zeer veel. Ik weet, met alles over te nemen wat *toen* gold moet men voorzichtig zijn. Maar met te verwerpen wat uit dien tijd ons *nu* niet welgevallig is, moet men ook voorzichtig zijn. Hier is een teer puntje. Geeft de H. Geest hier een beslissing voor de Kerk van het *begin* onzer jaartelling alléén, — òf óók voor later? Indien óók voor later, zoo is het schreeuwend jammer, dat wij dat niet begrijpen, en dat iemand onzer het tegenstaat! En wij gevoelen ten volle, hoe volkomen geëerbiedigd moeten worden *zij*, die vier-ant op het standpunt van het beginsel eener eigen inrichting staan en daarvan niet af willen wijken voor geen stap. Want dit springt immers in het oog, dat zij, die den weg begeeren te bewandelen van het beginsel eener *eigen* opleiding, in dezen niet een zelf uitgedachten weg gaan, maar een weg die door de Schrift zelve aan de hand wordt gedaan!

Doch genoeg. Het is m. i. wel duidelijk, dat de tekst, waarover gesproken werd in het dispuut over het beginsel eener Kerkelijke opleiding, te veel verwaarloosd en miskend wordt. De eerbied voor Gods Woord eischt, dat wanneer het een werkelijke uitspraak in een bestaande kwestie bevat, dat wij zulk een uitspraak dan ook erkennen en overwegen.

En bij vernieuwing zien wij hier tevens, dat indien wij de Schrift in haar geheel willen eeren, het dikwijls noodzakelijk is, om in het doen uitspreken en het kiezen van partij *gematigd* te zijn. Want wij weten het allen, des Heeren Wet en Woord is „zeer wijd."

En omdat ik meen mij overtuigd te mogen houden, dat ook u van dit inzicht zijt, vond ik te meer vrijmoedigheid om aan u te schrijven.

Ontvang ten slotte de hartelijke betuiging van de gevoelens mijner oprechte hoogachting.

Uw broeder en dienaar,
A. M. DIERMANSE, *Pred.*

Den Haag, 15 Nov. 1902.

Eene stem uit het midden der Gemeente van onzen Heere Jezus Christus.

Wie zou niet met droefheid vervuld zijn bij de ontknooping van de laatste gebeurtenis op kerkelijk gebied! Die zijn Heer en Heiland heeft mogen leeren kennen als de Redder zijner ziele, die door den Heiligen Geest iets mag verstaan van die liefde, die zich in den dood gaf, om de zonden van zijn volk te verzoenen, maar immers ook om dat volk te heiligen, kan geen onverschillig getuige zijn van hetgeen daar voorviel op de jongste Synode. Zou het bij de Gemeente des Heeren eene ernstige vraag zijn: „Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?" De Heere bidt in het Hoogepriesterlijk gebed: „Heilige Vader, bewaar hen in Uwen naam, die Gij mij gegeven hebt, opdat zij één zijn gelijk als wij. Joh. XVII : 11*b*, 21." Hoe klaagt die bede de geloovigen aan voor dien God, die ons Zijn wil duidelijk heeft geopenbaard, waar Christus zegt door Zijn dienstknecht Joh.: „Hetgeen waarachtig is in Hem, zij ook in u waarachtig, I Joh. II : 8*b*." Dringt Zijn gebod ons niet tot het gebed, opdat Hij verheerlijkt worde in Zijne Kerk, en de kinderen Gods zich verblijden mogen? De Heere eischt van Zijne gekochte Bruid gehoorzaamheid, overgave van wat haar lief is. Abraham de Vader der geloovigen wordt door den Heere gesteld voor de zware beproeving van zijn zoon den Heere ten offer te brengen; zouden ook wij, onder de nieuwe bedeeling niet geroepen worden tot het brengen van een offer om de eenheid der Gemeente van Christus tot stand te doen komen? „Dewijl wij de overleggingen ter nederwerpen en alle hoogte, die zich verheft tegen de kennis van God, en alle gedachten gevangen leiden tot de gehoorzaamheid van Christus" 2 Cor. X : 5 wordt van de levende Gemeente des Heeren gevraagd. Niet onze inzichten, niet ons voordeel, niet onze belangen mogen hier eene eerste plaats innemen. Christus moet die plaatse hebben. Die Zijne liefde verstaat, zal zijnen Heiland te voet vallen, en Hem smeeken om doorbrekende genade, opdat Hij in ons verheerlijkt worde. Moge Zijn werk in de Gemeente gezien worden, en het haar lust worden in deze zoo gewichtige roeping zich te voegen naar Zijn wil! 2 Kron. 34.

Boekaankondigingen.

Salomo's Spreuken gerangschikt en verklaard, door J. Kok, pred. te Nijmegen. Tweede verbeterde en vermeerderde druk. Deel II. Kampen, J. H. Kok, 1902.

Met dezen tweeden druk wenschen wij Schrijver en Uitgever van harte geluk. Wij verblijden er ons over, dat de uitlegkundige arbeid van den Nijmeegschen predikant zulk eene belangstelling en waardeering vindt. Moge ook deze tweede druk zijn weg vinden in veler huis en hart.

—

Dr. A. Kuyper in zijn beteekenis voor de politieke ontwikkeling van het Nederlandsche volk, door H. de Wilde, lid der Staten van Zuid-Holland. Wageningen.

Het is reeds enkele maanden geleden, dat deze schets van den heer De Wilde verscheen. Ze vond terstond goeden ingang en beleefde reeds een tweeden en derden druk. Behalve aan de gunstige tijdsomstandigheden, dankt deze schets haar opgang zeker ook aan de duidelijkheid, waarmede ze geteekend is. Natuurlijk is het geen volledig afgewerkt beeld, dat hier van Dr. Kuyper als politicus gegeven wordt. Dat kan thans nog niet gegeven worden, en het oordeel over zijn politieken arbeid en over de vruchten daarvan verblijft aan het nageslacht. Maar wie eens met een vluchtigen blik overzien wil, wat Dr. Kuyper naar het oordeel van den Schrijver gedaan heeft voor het program en de organisatie der anti-revolutionaire partij, voor de pers en voor de verkiezingen, voor den schoolstrijd en de sociale quaestie enz., kan in dit boekje terecht. Misschien komt hij zelf dan door de lezing onder den indruk van de bewondering, waarmede de Schrijver voor zijn held is bezield.

ADVERTENTIËN.

Door Gods goedheid werd ons heden een welgeschapen ***dochter*** geboren.

P. BOS.
D. BOS—HAVERKAMP.

TEN BOER,
20 Nov. 1902.

SOLI DEO GLORIA!

Zoo de Heere wil en zij leven hopen o ze geliefde Ouders

N. D. SCHEFFELAAR
EN
J. F. SCHEFFELAAR-VETTEN

6 December e.k. hunne ***vijf-en-twintig-jarige Echtvereeniging*** te herdenken.

Hunne dankbare Kinderen,
CORNELIS M. SCHEFFELAAR.
HENDRINA J. SCHEFFELAAR.
JACOBA J. SCHEFFELAAR.
MARIENUS J. SCHEFFELAAR.
GOVERT SCHEFFELAAR.
WILHELMINA M. SCHEFFELAAR.
WILLEM SCHEFFELAAR.
DANIËL N. SCHEFFELAAR.
ANNA N. SCHEFFELAAR.

BERGEN OP ZOOM,
Auvergnestraat.

Heden overleed zacht en kalm in de hope des eeuwigen levens onze geliefde Moeder en Behuwdmoeder

Tjakelina Wissink-BOUKEMA,

Weduwe van wijlen den Weleerw. Heer Ds. G. WISSINK, in den ouderdom van ruim 73 jaren.

J. G. W. WISSINK, L. WISSINK geb BOUKEMA, — GASSELT. NIJEVEEN.
W. G. BREUKELAAR geb. WISSINK, G J. BREUKELAAR, — SURHUISTERVEEN.
H. N. WISSINK, JOHANNESB.
M. C. L. WISSINK, ZWOLLE.
H. E. WISSINK, ZWOLLE.

Wegens buitenlandsche betrekking eerst heden geplaatst.

ZWOLLE,
8 Nov. 1902.

Heden overleed na een langdurig lijden ons geliefd dochtertje

Grietje,

in den ouderdom van ruim 13 jaren.

Had zij reeds te voren Jezus als haar Heiland beleden, enkele oogenblikken voor haar verscheiden maakte ze den juichkreet van den Apostel »dood waar is uw prikkel" tot den hare, en ging alzoo de eeuwige heerlijkheid in. Onuitsprekelijke troost in onze droefheid.

H. ELEVELD
EN ECHTGENOOTE,
Kinderen en Behuwdzoon.

SMILDE,
20 Nov. 1902.

Ons **DOCHTERTJE**, vóór ruim vijf weken ons geschonken, nam de Heere weer tot zich.

G. DOEKES
en ECHTGEN.

HEEMSE,
22 Nov. 1902.

Heden overleed plotseling onze geliefde Echtgenoot en Behuwdbroeder

Dr. G. van Goor,

in leven predikant bij de Geref. Kerk alhier, in den ouderdom van 54 jaren en 4 maanden.

De zekerheid, dat hij ingang in de ruste Gods om de kroon te ontvangen, die voor hem was weggelegd, lenigt onze diepe smart.

Mevr. de Wed. M. VAN GOOR—NIJLAND
en Familie.

BUNSCHOTEN,
22 Nov. 1902.

Heden trof onze Gemeente een zware slag. In den morgen van Zaterdag 22 Nov. riep de Koning der Kerk Zijn Dienaar, onzen geliefden Herder en Leeraar den Weleerw. Zeergel. Heer

Dr. G. van Goor

op voor Zijnen troon.

Negentien jaren lang mocht hij met zeer veel zegen in deze Gemeente werkzaam zijn. Met rijke gaven had God hem toegerust en steeds was het zijn lust, zijn hoogste begeerte met die gaven te woekeren voor de uitbreiding van Zijn Koninkrijk. Veel lief, maar ook veel leed heeft hij met de Gemeente gedeeld, vooral sedert de dagen, dat men onder zijne leiding tot reformatie overging.

Trooste de hemelsche Vader de diep bedroefde Weduwe.

Vervulle Hij genadiglijk de ledige plaats in huis en Gemeente.

Namens den Kerkeraad der Geref. Kerk te Bunschoten,
W. KOELEWIJN, *Scriba.*

BUNSCHOTEN,
22 Nov. 1902.

Heden overleed tot onze diepe droefheid, in de hope des eeuwigen levens, onze geliefde Moeder, Behuwd- en Grootmoeder

Cornelia Helderman,

Weduwe van den Heer J. DALHUIJSEN, in den ouderdom van 78 jaren.

T. DALHUIJSEN, V. D. M.
S. DALHUIJSEN—AARTS.
D. JANSMA—DALHUIJSEN.
J. JANSMA.
H. DALHUIJSEN.
M. DALHUIJSEN—JANSMA.
A. GEERLING—DALHUIJSEN.
O. J. GEERLING V. D. M.
G. DALHUIJSEN V. D. M.
A. P. DALHUISEN—DE GROOT.
H. A. DEN HARTOGH,—DALHUIJSEN.
A. DEN HARTOGH, V. D. M.

APELDOORN,
22 Nov. 1902.

Heden overleed zacht en kalm onze geliefde Vader

Gerben Rienk Visser,

in den ouderdom van 49 jaren, sinds 21 Mei 1901 weduwnaar van LOLKJE SCHRADER.

Zijn leven was Christus, zijn sterven gewin.

De diepbedroefde kinderen,
R. VISSER.
A. VISSER.
G. VISSER.
J. VISSER.
J. VISSER.
TJ. VISSER.
W. VISSER.

LEEUWARDEN,
22 November 1902.

Op den 22 Nov. j. l. behaagde het den vrijmachtigen God, uit ons midden weg te nemen, onzen Broeder opziener

Gerben Rienk Visser,

in den ouderdom van 49 jaren.

Korte tusschenpozen uitgezonderd, was hij gedurende 25 jaren Diaken of Ouderling in onze Kerk, wier belangen hij steeds naar vermogen behartigde met al zijne kracht. Onzer is de smart, zijne de vreugd der ruste voor zijnen arbeid, die bij ons steeds in dankbare herinnering zal blijven.

Namens den Kerkeraad der Ger. Kerk van Leeuwarden,
J. D. v. D. MUNNIK, *Praes.*
W. C. v. MUNSTER, *Scriba.*

Na een langdurig en smartelijk lijden overleed heden nog onverwachts onze geliefde Vader, Behuwd- en Grootvader

ARIE DEMPER,

in den ouderdom van bijna 75 jaren.

De zekerheid, dat hij de ruste is ingegaan, die overblijft voor het volk van God, troost ons in onze diepe smart.

E. DE BIE—DEMPER.
J. DE BIE.
A. SCHEP—DEMPER.
C. SCHEP.

LANGERAK,
20 Nov. 1902.

Heden nam de Heere uit ons midden

ARIE DEMPER,

Ouderling en Voorzitter van het Schoolbestuur.

Lang bleef hij ons gespaard. Al zijn kracht gaf hij aan Kerk en School. Ze hadden zijn liefde, zijn toewijding. Hij was haar een steunpilaar.

Gode zijn we dankbaar voor hetgeen Hij door onzen broeder tot stand heeft willen brengen. Zijn heengaan was tot Christus. Het sterven hem gewin.

Namens den raad der Kerk te Langerak,
G. H. DE JONGE, *Praes.*
C. SCHEP, *Scriba.*

LANGERAK, 26 Nov. '02.

De Commissie van Beheer der GEREFORMEERDE KERK te AMSTERDAM bericht, dat de **Jaarlijksche Uitloting** heeft plaats gehad in de

Geldleening groot f 35.000,

gesloten ten behoeve **van den bouw der Kerk aan de Bloemgracht,** en dat daarbij ter aflossing zijn aangewezen de Nummers

22, 132, 197, 256 en 276,

betaalbaar met bijvoeging van **drie maanden rente,** des MAANDAGS van af **2 Februari 1903**, 's avonds van **8** tot **9 uur, Kerkstraat 109.**

AMSTERDAM, 21 Nov. 1902.

Gereformeerde Kerk Delft.

Uitgeloot No. 29

Geldleening groot f 40.000.

De donkere veenkolonie van Nieuw-Dordrecht in Drente's Zuid-Oosthoek.

Nog ontvangen tot oprichting eener Chr. School, a. v.:

Aalten Ger. K. *A.* f 2; Ger. K. *B.* f 7,50; Ger. K. *A.* f 3; H.-I.-Ambacht diak. Ger. K. f 5; Amsterdam J. T. H. S. f 2,50; Mr. P. J. Hooft Graafland f 10; Q. f 10; H. F. G. f 1; A. H. v. d. Valk f 5,50; Gezs. W. f 2; Ds. B. v. Schelven f 5; B. S. Q. f 2,50; St.-Anna-Parochie i/h kerkzakje van X. f 3; Anjum Ger. K. f 1; Assen Mejufv. M. f 25; Baambrugge Ger. K. f 1; Bedum N. N. f 1; Beekbergen B. H. Esser f 5; Berg en Dal Ds. D. f 10; Bleiswijk Ger. K. f 13; Boskoop Ds. J. Ph. Sluijter f 5; Charlois A. de Jong f 4,20; Cubaard Ds. W. Weever f 1; Delft X. Y. Z. f 5; Doorn de Dour. Labouchère f 100; Doornspijk J. W. Blaauw f 3; Dordrecht H. S. f 1; A. Barts f 1; Elburg Gezs. v. Norel f 7,50; E. J. W. Top f 10; A. D. Top f 10; A. v. d. Pol f 5; T. Poppen f 1; W. f 10; G. J. Westerink f 5; H. Karssen f 1; D. Westerink Jz. f 1; J. H. Doesburg f 3; Ede P. v. Reenen f 1; Ermelo Ger. K. f 5; Gees Ds. G. H. Dijkstra f 2; Gerkesklooster Ger. K. f 5; Giessen-Nieuwkerk Ger. K. f 1; Goes A. V. f 2,50; 's-Gravenhage Mevr. Veghtel f 2,50; Mr. v. Idsinga f 5; Wed. B. Gerritze f 3; J. Jolink f 2; A. A. A. f 1; Mr. A. E. Baron Mackay f 25; 's-Graveland N. N. f 2,50; 's-Gravenmoer eenige vrienden v/Chr. onderw. f 3,25; Ds. Joh. Janssen f 2,50; Gr. Gast Ger. K. f 2; Harderwijk M. H. Fontein f 5; Heeg Ger. K. f 5; K. H. te H. f 2,50; den Helder Ger. K. f 7,50; Honselersdijk A. F. van Woerden f 2,50; Hoogeveen gecoll. door H. W. A. f 3; St.-Jac.-Parochie Ger. K. f 1; Kampen L. N. f 5; Kamperveen Ger. K. f 5; Kockengen Ger. K. f 2,50; Klundert coll. Ger. K. f 37; Leiden Ger. K. *C.* f 2,50; Lemmer N. N. f 1; Lollum J. W. Wijnia f 2,50; Ger. K. f 2,50; Maassluis Ger. K. *B* f 10; Maastricht v. d. Tak f 6; Monnikendam Ger. K. f 1; Mookhoek v/een zuster f 1,25; Mijdrecht Ger. K. f 1; Naaldwijk J. Hofloo f 2,50; Nederhorst d/Berg Ds. Bruins f 1; Nieuw-Amsterdam P. Visscher f 10; Nieuwendijk Ger. K. f 10; N.-Helvoet v/eenige Schoolkind., uit eigen spaarpot f 1,75; Nieuw-Lekkerland Ger. K. f 5; Nijemirdum Ger. K. f 1; Nijeveen Ger. K. f 2; Nijkerk J. de Braal coll. voor Chr. School f 2,57⁵; Dames v. Es f 5; J. de Boer f 2,50; Noord J. de J. f 1; M. te O. f 0,50; Ooster-Nijkerk Ger. K. f 3; Orange City U. S. A. T. T. f 7,50; Ottoland gecoll. door Mejufvr. M. v. d. Vlies f 21,02⁵; Oudega W. Ger. K. f 5,16; S. S. te O. f 1,50; Oude Pekela Ger. K. f 5; Oudshoorn Ger. K. f 2,50; Overschie Ger. K. f 2,50; Ten Post Ger. K. f 2; Putten Ger. K. f 2,50; Raard Ger. K. f 2,50; Rinsumageest Ger. K. f 1; Rottm. M. v. d. H. f 3; N. N. f 2,50; Sappemeer een dankoffer i/h kerkzakje f 25; Schraard Ger. K. f 2; Scheveningen D. Krabman f 5; Sliedrecht H. Ell. f 1; Ger. K. f 7,50; Steenwijk W. v. Engen f 2,50; Stellendam Ger. K. f 1; Terheijden F. Hopster f 2,50; Tiel Ger. K. f 2,50; Tietjerk J. Castelein f 2,50; Ulrum Ger. K. 1/3 coll. f 15; Uithoorn Ger. K. f 1; Uithuizen Ger. K. f 2,50; Utrecht P. Berkley f 1; Dr. J. J. P. Valeton f 10; G. M. f 2,50; Vlaardingen Ger. K. *B* f 1; Veeren J. v. d. Kleijn f 1; Velp Ger. K. *A* f 4,50; Vinkeveen Ger. K. f 2; Waddinxveeen door Dr. Blanken bijeengecoll. f 22,50; Ger. K. f 14,27⁵; Wildervank Ger. K. f 5; Winsum (Fr.) Ger. K. f 1,50; Winsum (Gr.) Ger. K. f 5; N. N. te X. f 1,50; Zaamslag Ger. K. *A* f 2,50; Zeist N. N. f 0,25; Mevr. Vollenhoven v. d. Hoop f 12,50; Zutphen A. de Zeeuw f 1; Zoutkamp C. H. T. Krohne f 3; Zwartsluis Ger. K. f 5; Zwolle H. F. f 25; i/h kerkzakje f 1.

Hartelijk danken wij de Kerken alsmede de brs. en zust. voor hunne offervaardigheid; verder verwijzen wij allen naar ons ingezonden stukje.

Met heilbede,
Uw dw. br. i/Chr.,
Ds. G. J. D. AALDERS.

NIEUW-DORDRECHT, 14 Nov. 1902.

Termijnbetaling van af 10 CENTS per dag.

SOLIEDE ORGELS

in prijzen van af f 40.—

Gratis Handleiding en Toetsenlooper.

Honderden dankbetuigingen.

Vraagt gratis **Catalogus** en condities.

JOH. DE HEER.
Rotterdam, Noordmolenstraat 71.

DOET UW VOORDEEL

en keuze uit onze **5 heerlijke** Mélanges Reclame Theeën.

per 2½ kilo	**No. 1. f 3,90**
	No. 2 - 3,75
franco	**No. 3. - 3,50**
	No. 4. - 3,25
rembours	**No. 5 f 3,00**

SLUIK en Van der WAL's THEEHANDEL.

Harlingen.

Voor puike kwaliteiten wordt ingestaan.

The scottish Nat Key Registry and Assurance Association Limited te EDINBURGH, **vraagt door geheel Nederland**

ACTIEVE AGENTEN.

Men wende zich tot de Directie voor NEDERLAND, TEIXEIRA DE MATTOS en VAN DER VIJGH, Sarphatipark 135 AMSTERDAM.

Weldra verschijnt:

DE WACHTER

Weekblad tot steun van de Theol. School van de Geref. Kerken,

onder redactie van Ds. T. BOS te Dokkum en Ds. S. J. VOGELAAR te Apeldoorn.

Vaste Medewerkers: Ds. W. DIEMER Em. Pred. te Apeldoorn, Ds G. ELZENGA te Kampen, Ds. W. BOSCH te Almkerk en anderen.

Op aanvraag wordt eene circulaire met nadere inlichtingen, toegezonden door den drukker J. H. KOK te Kampen.

Bij den Uitgever **K. LE COINTRE** te MIDDELBURG is verschenen:

Moedereere en Kinderplicht,

Uit het Volksleven onzer dagen,

DOOR

ANTHONIA MARGARETHA

Prijs f 1,— Geb f 1,40.

STEVENSON,

De Heere onze Herder,

Psalm 23. Vertaald uit het Engelsch

DOOR

Ds. J. VISSER te SPRANG,
met voorrede van Prof. Biesterveld.

Prijs f 1,— Geb. f 1,50.

VISSER,

DE SLUIKER.

Een verhaal voor Jong en Oud.

Prijs f 1,— Geb. f 1,40.

J. D. v. d. VELDEN,

Zonde en Genade.

12tal practische Schriftbeschouwingen

Prijs f 1,25. Geb. f 1,75.

Barnabas, Chr. Scheurk. voor 1903.
Prijs ***f 0.50***. Premie v. D. VELDE, Wonderen des Allerhoogsten, 2 dln. m. pl. ***f 1,—***.

Alles zeer gunstig in de Chr. pers aanbevolen en geschikt voor Cadeau.

Bij den uitgever **G. F. CALLENBACH** te *Nijkerk* verscheen:

Voor donkere dagen

DOOR

Dr. A. J. Th. JONKER.

2e druk.

Prijs *f* **1 — ingen.; *f* 1.40 geb.**

De eerste druk was in 8 maanden totaal uitverkocht.

PSALM 146

DOOR

J. G. VERHOEFF.

Prijs *f* 1.— ingen; *f* 1.40 geb.

Dit boek, op groot 8° formaat met flinke, duidelijke letter gedrukt, en dat heerlijke overdenkingen over dezen schoonen jubelpsalm bevat, wordt den talrijken vrienden van den grijzen auteur zeer ter lezing aanbevolen.

GESCHENKEN

voor de a.s. Feestdagen:

Dr. A. MACLAREN,

HET LEVEN VAN DAVID IN HET LICHT ZIJNER PSALMEN

uit het Engelsch vertaald door een krijgsgevangene op Ceylon.

Prijs f 1.25, in prachtband f 1.65.

Zeer geschikt voor feestgeschenk.
Bij alle Boekh. te ontbieden.

De gemeenschap der heiligen,

DOOR

J van ANDEL,
Predikant te Gorinchem.

226 bladz., post 8°.
Prijs f 1,40,
fraai geb. f 1,80

Alom te bekomen.

Geheel ten voordeele van de Noodlijdenden in Zuid-Afrika.

De held der hulpe,

DOOR

J. W. A. NOTTEN.

319 bladz. f 1 90, geb. f 2 40.

Een lijvig boekdeel van den gunstig bekenden Schrijver, wiens stichtelijke Schriftbeschouwingen zoozeer gezocht zijn.

De voordeelen van deze goedkoope uitgave komen hulpbehoevenden in Z.-Afrika ten goede.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan, en wie het bedrag aan ZALSMAN te KAMPEN zendt, ontvangt het franco per post.

Een hoogst belangrijk boek zag het licht bij den uitgever

G. F. CALLENBACH te Nijkerk:

Christus en het moderne leven

door E. PFENNINGSDORF.

Uit het Duitsch vertaald door
H W. A. VOORHOEVE.

Prijs ingen. *f* 1.60; geb. *f* 2.—.

Dit boek is hoofdzakelijk bestemd om beschaafde, wèl ontwikkelde jongelui in te leiden in het hedendaagsche geestesleven, maar ook onderwijzers, theologen en opvoeders zullen het, na kennismaking, aanschaffen.

Zal verschijnen:

Scheurkalender voor 1903,

met motto's van **Dr. A. KUYPER,** verzameld onder toezicht van Mej. H. S. S. KUYPER.

Prijs f 0,90.

De inteekening is opengesteld bij alle boekhandelaren en bij den Uitgever

J. VAN DER LAND,
te Amsterdam.

Bij J. H. KOK te KAMPEN verscheen:

Zeven Synodale Brieven

DOOR

Ds. G. ELZENGA.

46 Pag. groot form Prijs *f* ***0,30***.

Bij elken Boekhandelaar voorhanden, en tegen toezending van het bedrag verkrijgbaar bij den Uitgever.

Nieuwe uitgaven van **G. F. CALLENBACH** te **NIJKERK.**

LANGS VERSCHILLENDE WEGEN

door **ENKA** **Prijs ing. f 2.50; geb. f 2 90.**

Een boek van levens-strijd. — Een boek van waarheid-zoeken. — Een talentvol geschreven litterair werk. Dus — een boek voor onze dagen.

JÖVIK door **HENRIK SCHARLING.** Schrijver van »*De Pastorie van Nöddebo.*"

Uit het Deensch door I. Z.

Met portret van den Schrijver.

Prijs ing. f 2 50; geb. f 2.90.

De **eerste druk** van »*De Pastorie van Nöddebo*" **was binnen een jaar tijds uitverkocht.**

Koopers van »*De Pastorie*", koopt ook **»Jövik.**"

De Zondagsschooluitgaven van **G. F. CALLENBACH te NIJKERK** munten niet slechts uit door zeer fraaie uitvoering, doch ook door degelijken inhoud.

Men kan zich hiervan overtuigen door 't boekwerk **»WINTERBLOEMEN"** (3 deelen, te zamen 2456 bladz), hetwelk een overdruk bevat der uitgaven voor 1902, en voor belangh bbenden **gratis** verkrijgbaar is.

De catalogus, die alle bijzonderheden vermeldt, wordt op aanvrage *gratis* en *franco* toegezonden door elken soliden boekhandelaar, of door den Uitgever

G. F. CALLENBACH te NIJKERK.

Bij den uitgever **G. F. CALLENBACH** te **Nijkerk** verscheen:

Voor de poorten des doods

door **EDV. EGEBERG.**

Uit het Deensch.

Met eene inleiding van G. F. HASPELS.

Prijs ingen. *f* 0.90; geb. *f* 1.25.

In zijne inleiding zegt *Haspels*:

Met reëele menschen laat hij ons kennis maken, niet met patronen uit een of andere kerkelijke- of philosophische catalogus. Het zijn schurken, nóch helden, profeten nóch duivels apostelen . . . .

En daar door heen een machtige liefde en mooie bewondering voor die Noorsche natuur, waar beuken zich spiegelen in stille zeeën en de vroolijkste lente na den ijzigsten winter den mensch doet jubileeren en kwinkeleeren.

100en PRACHTIGE

AMERIK. ORGELS

in prijzen van *f* 85.— tot *f* 500.— werden reeds met het grootste succes door mij geleverd, waarvoor 100en dankbetuigingen tot bewijs kunnen strekken.

»Geen goedkoop Orgel zóó goed."

»Geen goed Orgel zóó goedkoop."

Men vrage s. v. p. teekeningen met prijsopgave.

Levering franco, vrij zicht, zoowel à contant als op afbetaling.

GROENEVELD's Orgelhandel,

MAGAZIJNEN KOEMARKT **SNEEK.**

De verzending der SCHEURKALENDERS van het Geref. Traktaatgenootschap **»FILIPPUS"** over 1903 is begonnen. Als PREMIE komt:

„HET GEREFORMEERDE KERKBOEK,

DOOR

Prof. P. BIESTERVELD."

Een kostelijk Boek, groot 320 pag.

De uitgave is voor rekening van het Geref. Traktaatgen., en al de winst dus ten behoeve van zijn arbeid.

De prijs is:

Beste Kalender met Premie f 1.—.
» » geb. als boek met Prem. f 1.
» » zonder Premie f 0.75.
Gewone » » » f 0 40.

Namens het Geref. Traktaatgenootschap,
F. P. DHUY,
Uitgever.

MIDDELBURG.

Blank en Bruin,

DOOR

HILBRANDT BOSCHMA,

Geïllustreerd door **A. RÜNCKEL**, verscheen als **No. 2** van den **2en** jaargang der **Bibl. v. Hoofd en Hart;** dit boek wordt **den inteekenaars** berekend **à 70 cts.** en **à f 1 10 in stempelband** en kost **niet-i** geteekenden *f* **1.40**, en *f* **1 90** gebonden.

Als No. 3 volgt binnenkort:

Vredeburg.

DOOR

I. PENNING.

De prijs per jaargang is slechts **drie** gulden.

Verschenen:

De Kwestie van den dag.

Een Woord naast dat van Prof. Dr. H. BAVINCK,

DOOR

Ds. T. BOS, v. d. m. te Dokkum.

Prijs 30 cent.

Alom te bekomen en bij den uitgever:
JAN HAAN, te *Groningen.*

Stoomdruk van ZALSMAN te KAMPEN,